

KELAM

12. SINIF

4. Kelam İlmî ve Güncel Meseleler

2.6 Nihilizm

4. ÜNİTE

KELAM İLMİ VE GÜNCEL

MESELELER

Dersimizde neler öğreneceğiz?

- Nihilizm Düşüncesi
- Batı Uygarlığında Nihilizm Felsefesi
- Nihilizm Felsefesinin İnançlar Üzerindeki Etkisi
- İslam'ın Nihilizme Bakışı

Düşünelim

Önceki Derslerimizi Hatırlayalım

- İnanç psikolojisi nedir?
- İnanç nasıl oluşur?
- İnsanlık tarihinde görülen farklı inanç biçimleri nelerdir?

İnsanın olaylara bakışını, onları algılayışını etkileyen bir çok sebep vardır.

İnsanlık Tarihinde Görülen İnanç Biçimleri

- **Teizm:** Tek İlah, Tek Yaratıcı, Allah'ın birliği inancı
(Semavi/vahiy dini - Tek Tanrı inancı, Tevhid inancı)
 - **Politeizm:** Çok tanrı inancı
(Putperestlik, Paganizm, Mitoloji, Animizm)
 - **Ateizm:** Tanrı tanımazlık

İnsanlık Tarihinde Görülen İnanç Biçimleri

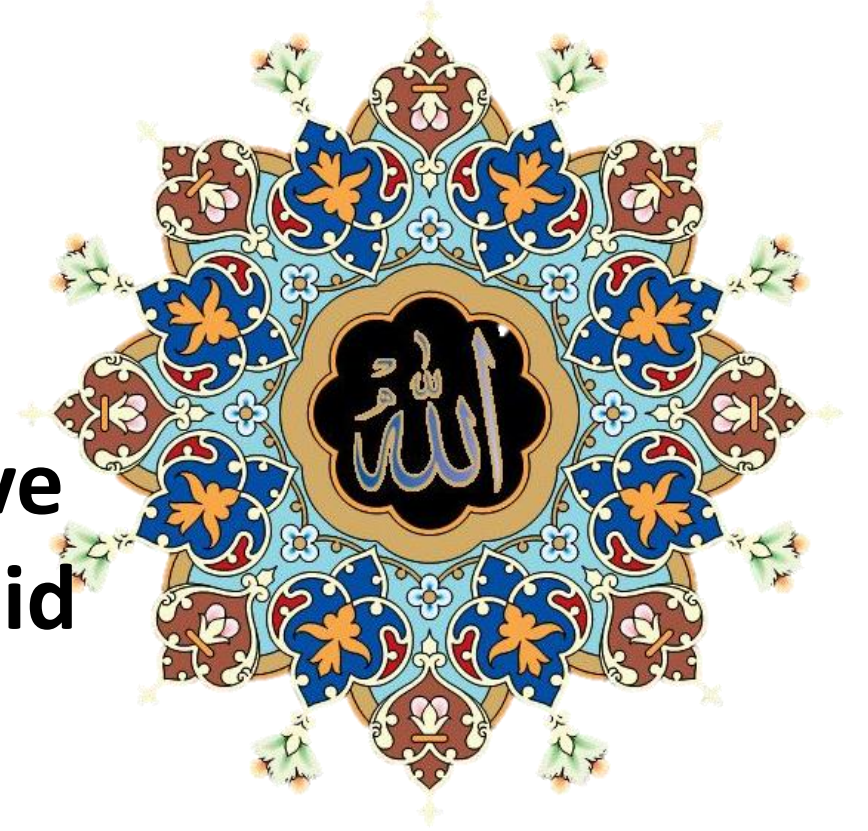
- **Deizm:** Varlığı yaratan rolü ile tek Tanrı vardır. Ancak bu yaratmadan sonra Tanrı'nın kâinata ve insana yönelik hiçbir tasarrufunun olmadığına inanılır.
- **Agnostisizm:** Bilinmezcilik ya da bilinemezcilik. Tanrı hakkında kesin bilgi elde etmenin mümkün olmadığını savunan felsefe ya da inanç biçimidir.

İnsanlık Tarihinde Görülen İnanç Biçimleri

- **Pozitivizm:** Dinî ve metafizik söylemlerin yerini akla, gözleme ve deneye dayalı pozitif bilginin almasını öngörür.
- **Ateizm:** Tanrı'nın var olmadığı inancına dayanan felsefi akımdır. Özel anlamda ise Tanrı'nın varlığını kabul etmemeyi, reddetmeyi içerir.

Teizm, Tevhid İnancı

İslam'a göre ilk insandan itibaren insanlığın temel inancı, **Allah'ın (c.c) varlığı ve birliği** esasına dayanan **tevhid akidesi** olmuştur.

Nihilizm

Nihilizm; hayatı ve evreni kötümser ve karamsar bir bakış açısıyla değerlendiren, hayatın anlamını boşluk, hiçlik, anlamsızlık gibi kavramlara indirgeyen ve bu olumsuz bakış açısının etkisiyle varlık, bilgi ve değer başlıklarında olumsuz yaklaşımları öne çıkaran bir anlayıştır.

Ahmet Cevizci, Paradigma Felsefe Sözlüğü, s. 1162.

Nihilizm

Nihilizm; anlam, değerler, inançlar, ahlak, siyaset, düzen vb. kavramları yerinden eden ve tüm bunları geçersiz kılmaya çalışan felsefi, sosyal, siyasi, ahlaki tutumları ifade eden yönelişe denir.

Ahmet Cevizci, Paradigma Felsefe Sözlüğü, s. 1162.

Nihilist kavramı sadece bir tutumu ifade etmez:

- Felsefi yönden **hiçbir** gerçek kabul etmeyen,
- Sosyal yönden **var olan toplum düzenini benimsemeyen**,
- Siyasi yönden her türlü **otoriteyi reddeden**,
- Ahlaki yönden hiçbir **ahlaki değer tanımayan** kişiler için kullanılır.

Ahmet Cevizci, Paradigma Felsefe Sözlüğü, s. 1162.

Nihilizm

- Tanrı'nın varlığını, ruhun ölümsüzlüğünü,
- İradenin özerkliğini, aklın otoritesini,
- Değerlerin nesnelliğini, bilginin imkânını,
- Tarihin mutlu sonunu **inkar (yadsıma)** türünden bir **reddediştir**.
- Ayrıca inkârın yanı sıra **umutsuzluk ve düş kırıklığı duygusunu** da ihtiva eder.

Metafizikte nihilizm: Ateizmi de içerecek şekilde Tanrı inancının çöküşünün bir sonucu olarak evrenin anlamsız ve amaçsız olduğu, hayatın ve insanın değerinin ya da anlamının olmadığı, kendisi için yaşanmaya değer hiçbir şeyin bulunmadığı anlayışı.

Siyasette nihilizm: Mevcut politik kurumların ortadan kaldırılması gerektiğini, hiçbirinin değerli olmadığını, tüm toplumsal düzenlerin kötü olduğunu ve yıkılması gerektiğini savunan anlayış.

Ahlakta nihilizm: Her türlü genel ilke ve değeri sorgulayan, değerlerin anlamsız ve akıl dışı olduğunu savunan, değerleri kabul etmemenin yanında inanılmayan değerlerin tümünden yıkılması gerektiğini de ileri süren anlayış.

Epistemolojide nihilizm: Gerçek ve nesnel bir doğru olamayacağı, her türlü bilginin değersiz, görelî ve anlamsız olduğu anlayışı.

Nihilizm, Hristiyanlıktaki yanlış tanrı inancına bir tepki olarak ortaya çıkmış felsefi bir anlayıştır.

- Temelleri **Schopenhauer** (ö.1860) tarafından atılan nihilizmin felsefe tarihindeki en önemli temsilcisi **F. Nietzsche**'dir. (ö. 1900)
- F. Nietzsche'nin özellikle metafizik ve ahlak alanındaki değerlendirmeleri nihilizmin zirve noktası olarak kabul edilmektedir.

Karamsar dünya görüşüne dayanan **nihilist felsefede** anlamsızlık, saçmalık, kötümserlik, umutsuzluk hâkimdir.

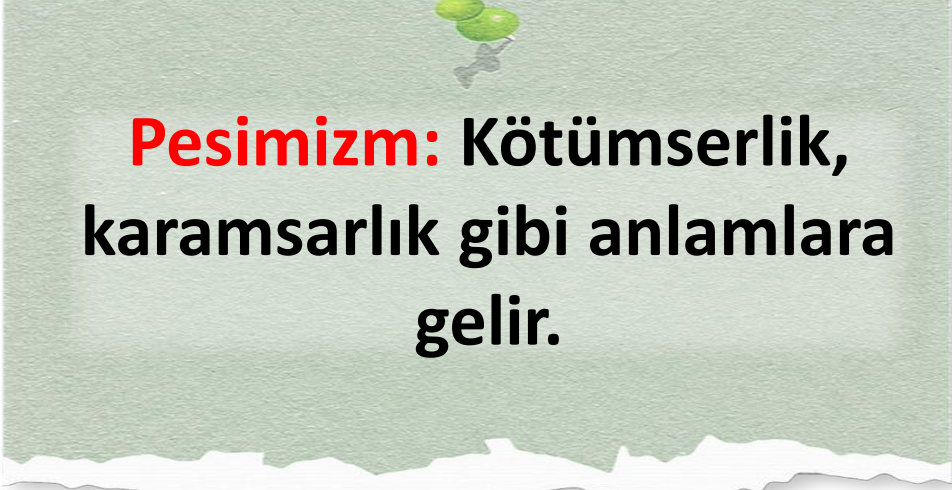
Nihilizm; varlığı, hayatı, insanı tek taraflı değerlendiren, **kötülüklerle odaklanarak bunalımlı bir ruh yapısıyla** hep kötülükleri göz önünde tutan yanlış bir bakış açısıdır.

İslam inancına göre gökler, yer ve ikisi arasındakiler boş yere ve iş olsun diye yaratılmamıştır. Hepsinin yaratılışında ve özellikle insanın en güzel bir şekilde yaratılıp muhatap alınmasında çok büyük hikmetler ve derin anlamlar vardır.

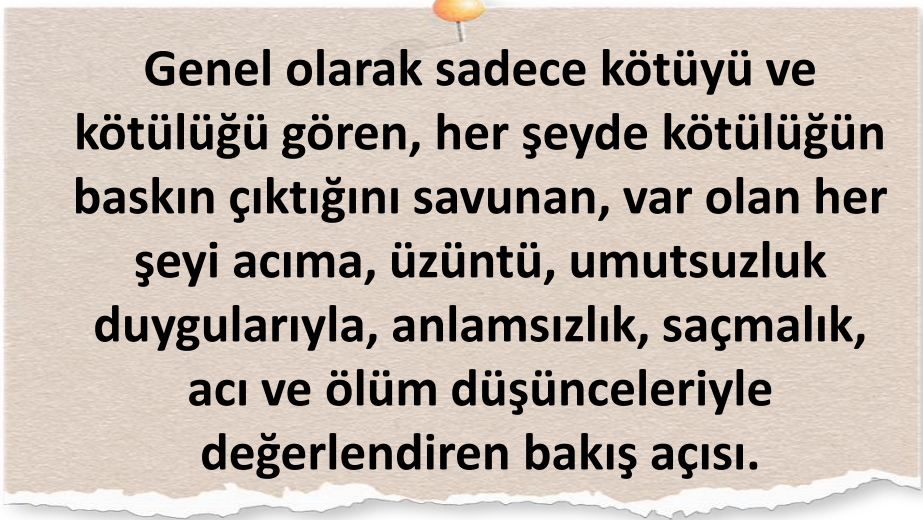
Optimizm: İyimserlik demektir.

İyinin ve iyiliğin bir bütün olarak ve uzun vadede kötüye ve kötülüğe baskın çıktığı ya da çıkacağı görüşü. Var olan her şeyi en iyi, en olumlu, en umut verici perspektiften görme, değerlendirme tavrı.

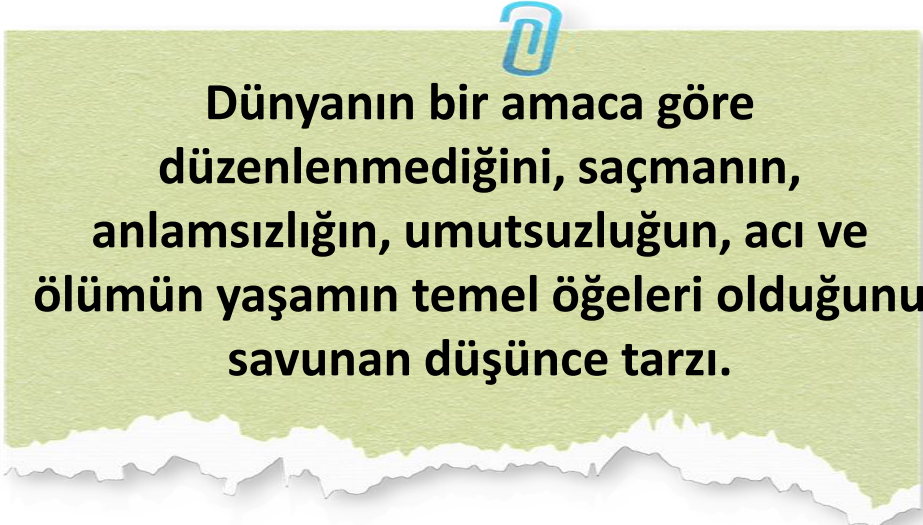
Bu anlayışa göre dünya mevcut hâliyle mümkün dünyaların en iyisi olarak kabul edilir. Dünyadaki kötüler ve kötülüklerin varlığı yadsınmaz ama pesimizmde olduğu gibi mevcut dünyanın çok kötü olduğu anlayışı da kabul edilmez.

Pesimizm: Kötümserlik,
karamsarlık gibi anlamlara
gelir.

Genel olarak sadece kötüyü ve
kötülüğü gören, her şeyde kötülüğün
baskın çıktığını savunan, var olan her
şeyi acıma, üzüntü, umutsuzluk
duygularıyla, anlamsızlık, saçmalık,
acı ve ölüm düşünceleriyle
değerlendiren bakış açısı.

Dünyanın bir amaca göre
düzenlenmediğini, saçmanın,
anlamsızlığın, umutsuzluğun, acı ve
ölümün yaşamın temel öğeleri olduğunu
savunan düşünce tarzı.

İslam'ın Nihilizme Bakışı

İman, çaba, gayret, hayır, güzellik
gibi kavramlar yapısı itibarıyla var
olmaya, iyimserliğe, ümide, olumlu
olmaya işaret eder.

Küfür, anlamsızlık, boşluk,
kötümserlik, ümitsizlik, gibi kavramlar
ise tabiatı gereği imanın olduğu
yerlere yaklaşamaz.

İslam'ın Nihilizme Bakışı

Nihilist bir yaklaşım kesinlikle bir Müslüman'ın kabul edip, benimseyeceği bir yaklaşım olamaz. **Müslüman karamsar ve kötümser** bir perspektife sahip olamaz. İman eden ve böylelikle **imanın emniyet ve huzur iklimini** solumaya başlayan mümin insan, doğası gereği **ümidi**, iyimserliği, güzellikleri, saadeti, aktif olmayı, hayırda yarışmayı, yeryüzünün imarını, insanların faydasına olacak şekilde çaba ve gayret içinde olmayı benimser ve hayatını bu doğrultuda yaşar.

İslam'ın Nihilizme Bakışıyla İlgili Âyetler

“Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde akıllı selîm sahipleri için gerçekten açık ibretler vardır. Onlar, ayakta dururken, otururken, yanları üzerine yatarken (her vakit) Allah'ı anarlar, göklerin ve yerin yaratılışı hakkında derin derin düşünürler (ve şöyle derler:) Rabbimiz! Sen bunu boşuna yaratmadın. Seni tesbih ederiz. Bizi cehennem azabından koru!”

Âl-i İmrân suresi, 190-191. ayetler

İslam'ın Nihilizme Bakışı ve İlgili Âyetler

- ❖ Kâinata aslanan kötülük değil **iyilik, güzellik, ikram, ihsan, lütuf, rahmet ve inayettir**. Bütün varlıkların var olmasında çok çeşitli **gayeler** gözetilmiş ve her şeyin bu gayelere göre nizam ve intizam içinde, uyumlu ve dengeli bir şekilde, yerli yerince, ince hesaplar çerçevesinde varlık sahnesinde yerini alması sağlanmıştır.
- ❖ “Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden ümit kesmez.”

Yusuf suresi, 87. ayet

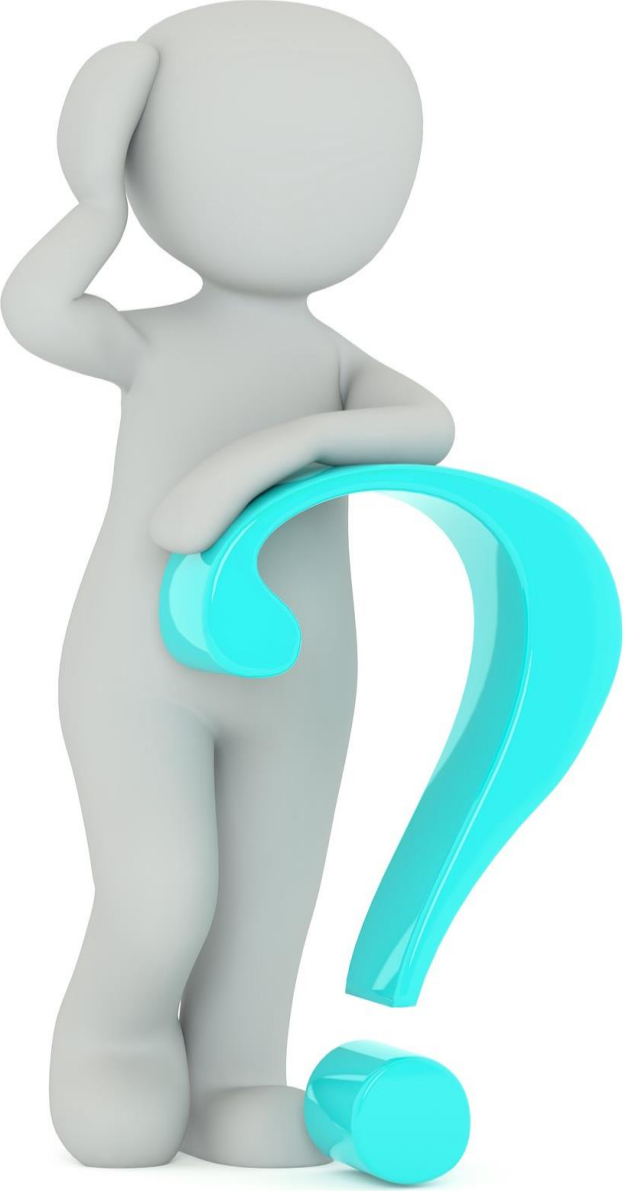
İslam'ın Nihilizme Bakışıyla İlgili Âyetler

“Biz gökleri, yeri ve bunlar arasında bulunanları,
oyun ve eğlence olsun diye yaratmadık.”

(Duhân suresi, 38. ayet; ayrıca bk. Enbiyâ suresi, 16. ayet)

Düşünelim-Araştıralım

- İmanla **ümitsizlik**, **karamsarlık**, **kötümserlik**, **anlamsızlık** gibi olumsuzluklar arasındaki tersliği araştıralım.
- İnanmanın hayatımıza kattığı **iyimser olma**, hayatı anlamlandırma, ümitvâr olma, güven ve huzur içinde hayata devam etme gibi olumlu etkileri üzerinde düşünelim.

Dersimizde neler öğrendik?

- Nihilizm Düşüncesi
- Batı Uygarlığında Nihilizm Felsefesi
- Nihilizm Felsefesinin İnançlar Üzerindeki Etkisi
- İslam'ın Nihilizme Bakışı